"אם הערכים שלנו הם עליונות על פלסטינים, אז כן, אני בוגד"

מנכ"ל בצלם חגי אלעד מסכים שהתאוריה שהביאה להקמת ארגונו נכשלה, אך בטוח שיוכל להפריע למצב הקיים ולא נבהל מהסיפוח. ריאיון רביעי בסדרה שמנסה להבין אם ולמה נכשל השמאל

רוית הכט

בתנועה הופכית להדחקת הכיבוש בחברה הישראלית, הלך והתבלט דיוקנו של מנכ"ל בצ'לם, חגי אלעד, בחזית הנחושה של המתנגדים. כמו פעילי זכויות אדם אחרים, דוגמת מנכ"ל שו"ברים שתיקה אכנר גבריהו, אל"עד הפך מטרה־נעה עבור הימין. תהליך זה יכול ללמד על המ"ציאות שהולכת ומסלימה, אך גם על היחלשות הפלטפורמה הפו"ליטית במאבק נגד הכיבוש, ומ"סירת לפיד המאבק לארגונים — ואף לדמויות מובחנות בהם. בקמפיין שנאה זה כבר לא "בצ'לם" או "השמאל", אלא פניו של אלעד, ואין דרך אחרת לפרשו אלא כהוצאת חוזה על ראשו.

הני, הפרדה חזאת עיסקת בשאלה האם השמאל הפסיד את המאבק על הכיבוש.

"התשובה הקצרה: לא. התשובה הארוכה: אנחנו מפ"סידים כל יום, אבל לא הפסדנו. ארגוני זכויות אדם קמים כל בוקר ומפסידים וממשיכים. זה האתוס של המאבק. אני כן חושב שיש הבדל בין בצלם לבין האגודה לזכויות האזרח, למשל, שצריכה להתקיים לנצח. אנחנו — אני לא הייתי שם, אבל ככה אני קורא את ההיסטוריה של הארגון — נוסדנו לפני 30 שנה עם אתוס של זמניות. הנחנו שהציבור היהודי בישראל לא שומע מספיק, מגורם מקומי אמין, על מה שאנחנו עושים לפלסטינים בשטחים. חשבנו שאם נקים את בצלם והוא יעשה את זה, אז הכיבוש יסתיים, ואז גם העבודה של בצלם תסתיים. התאוריה הזאת נכשלה. אני כן חושב שההתעקשות של בצלם לחפש את הדרכים שבהם אנחנו יכולים להפריע להמשך המצב הקיים, היא מאוד אופטימית".

אלעד, בן 50, אסטרופיזי"קאי בהשכלתו, נכנס לתפקידו כמנכ"ל בצלם קצת לפני המ"לחמה בעזה ב-2014, המכונה "מבצע צוק איתן". אל מול מציאות משתוללת של שנאת ערבים ודה־לגיטימציה לשמאל, הוא הנהיג קו נחרץ, ויש שיגידו רדיקלי יותר, שעיקרו עידוד לחץ בינלאומי על ישראל והפ"סקת שיתוף הפעולה עם הגופים הישראליים, בראשם צה"ל ומצ"ח. אלעד הופיע פעמיים לפני מועצת הביטחון של האו"ם — צעד שארגוני שמאל אחרים כמו "שלום עכשיו" נמנעו ממנו — ונשא באוזניה נאומי תוכחה על פשעי הכיבוש הישראלי, תוך קריאה ברורה ומפורשת למוסדות הבינלאומיים לפעול נגד ישראל.

למה הציבור הישראלי לא השתכנע בצדקת דרככם, עד כדי כך שאתה פונה לאומות העולם שישנו את דרכו?

"הישראלים לא רוצים מצב אחר. הזכויות אצלנו, העליונות אצלנו, הכוח אצלנו. בסך הכל החיים שלנו פה נוחים, אנחנו לא משלמים כמעט שום מחיר".

איזה מחיר צריך להיגבות מהישראלים כדי לסיים הכיבוש?

"אני חושב שמחירים כלכ"ליים עתידיים עשויים בהחלט להיות אפקטיביים".

אתה חושב שהם יקרו?

"אני מקווה שהם יקרו. אני יותר אופטימי שהם יקרו. בכל השיח המקושקש על עניין הסי"פות, מה שלא היה מקושקש זה שפתאום יש יותר קולות בחו"ל של אנשים — למשל פוליטי"קאים אמריקאים בולטים כמו ברני סנדרס או אלכסנדרה אוק"סיה־קורטז — שאומרים שאי אפשר רק להמשיך לבקש בני"מוס מהישראלים לא לעשות כל מיני דברים. לפני לא הרבה שנים דבר כזה היה יכול לגמור לפולי"טיקאי את הקריירה".

הסיפוח כבר קרה

לא רק שאלעד אינו נבהל מסאגת הסיפוח, הוא אף מצ"טער על כך שטבעה בגל השני של הקורונה. "אחד הסיכונים הגדולים עכשיו זה שסוגיית הסיפוח בפועל תרד מהשולחן, מסיבות ישראליות. ואז כל מי שעשו רעש בשבועות האחרונות ינשמו לרווחה, ואולי גם יחלקו לישראל איזה גזר או שניים כפרס על התנהגות טובה, ונח"זור לנרמול עוד יותר גדול של המצב הקיים. אנחנו לא חיכינו שיגידו שאולי יספחו בפועל חלקים מהגדה כדי לדרוש צע"דים בינלאומיים. אנחנו אומרים את זה מאז 2016 ואומרים גם עכשיו שצעדים כאלו נחוצים ונדרשים, בלי קשר למה שיש"ראל אולי תעשה בעתיד".

מהם הצעדים האלו? אני בב"ווגה מתמקדת בעניינים הפרק"טיים. אתה זה שאומר שעם פנייה למוסר לא קונים במכולת.

"על זה אני לא הולך לענות. אני מומחה למציאות בשטחים, אני לא מומחה ליחסים הבי"לט"רליים בין ארה"ב וישראל, או אירופה וישראל".

איך אתה מצפה להיות אפק"טיבי אם אתה הילך רק את מחי"צית הדרך?

"את חושבת שבאמת יושב מישהו בבריסל ומה שחסר לו זו רשימה של בצלם, של הדברים שצריך לעשות? הם מבינים הר"בה יותר ממני איזה מנופי לחץ יש להם. מה שצריך זה הכר"עות פוליטיות בברלין, בפאריז, בבריסל, בוושינגטון".

האם אתה תומך ב־BDS?

"אין לנו עמדה ביחס ל־BDS. גם לא תהיה לנו עמדה לגבי BDS".

למה? יש תנועה הדוגלת במאבק לא אלים בישראל, עם רטוריקה די דומה לשלך. אך טבי"עי שתשפו אתה פעולה.

"אנחנו ממקדים את הל"חץ בגורמים בינלאומיים כמו ממשלות, שלהן יש אחריות לפ"עול למען הגנה על זכויות אדם, ובטח שלא להיות משת"פיות של הפרה של זכויות אדם. אנ"חנו כמובן חושבים שכל מאמ"צי החקיקה נגד BDS, גם פה וגם בחו"ל, הם דבר בלתי מתקבל על הדעת, אבל אנחנו לא נגיד לא"נשים פרטיים מה הם צריכים לעשות".

לתחושתי, אתה מוצא דרך דיפלומטית לא לגעת בתפוח האדמה הלוהט הזה. אתה חו"שש מתמיכה בתנועה שמרב"נגד הכיבוש? שוברים שתיקה ובצלם", הוא מסביר. "אני חושב ששואלים אותנו את השאלות האלו בגלל שהפוליטיקה היש"ראלית בקריסה ואנמית כזאת, ובגלל שאין כאן אופוזיציה פו"ליטית לכיבוש".

היתה אי פעם אופוזיציה פו"ליטית לכיבוש?

"אני חושב שכן. בגלגולים קודמים של מפלגות. אנשים מתוך מרצ, למשל".

> **"אנחנו עם הברך שלנו על הגרון שלהם, ומנהלים ויכוח בינינו איך בא לנו להמשיך לעשות את זה"**

והיום כבר לא?

לא בטוח שהיום. אני לא יודע מה בכלל מצבה של המפלגה".

ארגוני זכויות אדם, ובצ"לם בתוכם, לא הצליחו במופו של דבר לקדם את המאבק בביי"בוש. גם לשיטתך, המצב פה לא רק שלא השתפר אלא אף החמיר.

"הייתי מאוד שמח אם בצ"לם היה מסיים את הכיבוש, אבל אני לא חושב שבסופו של דבר זה באמת פרמטר ריאלי למשהו. ממשלת ישראל היא זו שתסיים את הכיבוש. אנחנו צריכים לה"חזיק בעמדה מוסרית ולשמור על עמדה עובדתית ולהמשיך לטר"טר את הטירטור שנטרטר לנצח".

יש הטוענים כי העמדה המו"זמינה לחץ מבחוץ על ישראל מרחיקה ממך את רוב החברה הישראלית.

"אם למישהו יש רעיון יותר טוב איך לסיים את הכיבוש, אש"מח לאמץ אותו. זו משימה דחו"פה, שגם ככה מחכה המון שנים, וזו הדרך המעשית, המוסרית והלא אלימה שאנחנו מזהים".

סיבה נוספת שאלעד לא נבהל מהצהרות הסיפוח היא שלדעתו הוא כבר נעשה, וגם חלק מא"לו שמתריעים מפניו כבר קיבלו, למעשה, את עקרונותיו. "האמת היא שכבר סיפחנו מזמן את השטחים, והרוב הגדול של הציבור היהודי בישראל חי עם זה לגמרי בשלום. אני חושב עלינו ועל הפלסטינים ויש לי התמונה הזאת של ג'ורג' פלויד. אנחנו עם הברך שלנו על הגרון שלהם, וב"זמן הזה אנחנו מנהלים ויכוח עם עצמנו, איך בא לנו להמשיך לע"שות את זה".

פתרון שתי המדינות מת?

"אני מרגיש שזו בעיקר הסחת דעת מהמציאות. כולם בעד פתרון שתי המדינות. אבל למה מתכוונים כשאומרים שתי מדינות? כבר יותר מ-20 שנה שמתקיים מו"מ, נכון? אבל מה קרה למציאות בזמן הזה? בינ"תיים יותר משילשנו את מספר המתנחלים, בינתיים קבענו עוד ועוד עובדות בשטח, בינתיים עשינו כמה 'סבבים' על עזה, הרגנו כמה אלפי פלסטינים. אנחנו עם הרגל על הגרון שלהם ומתווכחים בינינו איך לעשות את זה".

הוא מוסיף ומסביר כי "המו"דעות של מפקדים למען ביטחון ישראל לא אומרות שצריך לה"פסיק עם הדיכוי של העם הפלס"טיני, שהדבר הזה הוא לא מוסרי, שזה בלתי נסבל. אלו מודעות שאומרות לציבור היהודי בישראל: מי צריך את הכאב ראש הזה? אנחנו שולטים בכל השטח ועושים מה שאנחנו רוצים, נכנסים ויוצאים מרמאללה מתי שבא לנו, הרשות מנהלת את הדברים בשבילנו, ואנחנו לא משלמים על זה שום מחיר. אז למה צריך סיפוח?

"זה בלתי נסבל גם שהדבר הזה מציג את עצמו בתור שמאל. אני חושב שמה שיש שם בפנים זה שקר מאוד גדול. הם מקבלים את זה שיהודים ינהלו את העניינים של הפלסטינים, הם רוצים את זה — אבל לא אומרים במפורש, כי הם בני אדם כאילו ליברליים".

מפעם לפעם כשהוא מתבלט באמירה או בצעד חריף כמו ההופעה באו"ם, או כשהימין שוב ממתג אותו כאויב מבפנים שאפשר לעשות עליו סיבוב פוליטי, אלעד מתמודד עם הצד הפחות נעים של הסלבריטאות.

מה מגיע לפתוח בגלים מהמוג הזה?

"כל מיני הערות מיותרות. בוא תצלם אותי, אגב המצלמות שלנו. או בוגד".

וכשאומרים לך בוגד, מה האימפקט הרגשי של זה?

"הוויכוח הכי עמוק שיש לי עם זה זו הלגיטימציה לאלי"מות. כולנו יודעים מה אמורים לעשות לבוגדים. לא רק לקלל אותם. צריך לתלות אותם מאיזה תורן".

לפני שאנחנו מגיעים למוות, מה אתה מרגיש כשאומרים לך, 'אתה נאמן למישהו אחר ולא לעם שלך'? כשמייחסים לך חוגאה, פיצול או ניתוק?

"אם הערכים שאנחנו מד"ברים עליהם הם עליונות של יהודים על פלסטינים, אז כן, אני בוגד בזה. ואם מה שאני בוגד בו זה לקבל את המשך הדיכוי הזה כמצב נורמטיבי מתקבל על הדעת, אז כן, אני בוגד בזה. יש פה סט מסוים של ערכים שאני גאה לבגוד בו".

השליטה העצמית שמייחסים לך, העובדה שאתה לא נלחץ מצ"ערים דרמטיים ולא מאבד את העשתונות גם כשתוקפים אותך חזיתית — זו עמדה שמחייבת ניתוק מסוים.

"הפעילות שלי היא ממש לא רק ממקום של cool. זה חיבור מאוד רגשי למה שקורה כאן, למה שאנחנו עושים ול"משמעויות של הדברים האלו. את יודעת, נשבר לי הקול קודם כשדיברנו על צוק איתן. לא בפעם ראשונה ומן הסתם לא בפעם האחרונה. אני חושב שאחת הטרגדיות שקרו לזכויות אדם היא שזה הפך להיות משהו נורא מנוכר. זה למומחים, זה לעורכי דין".

אתה מביר ורואי את הקלי"שאה ששמאלנים אוהבים את האנושות ושונאים אנשים. אני חושבת שזה הסנטימנט העממי בלפיכם.

"בסדר. אני מדבר על המ"קום שבו הדברים יותר בשלי"טה שלנו: איך אנחנו מתנסחים, איך אנחנו חושבים. אני חושב שהאובר־משפטיוציה שמאפיינת חלק משיח זכויות האדם זה דבר שתורם לניכור. עוול זה דבר שבני אדם יודעים לזהות באופן אינס"טנקטיבי. אנחנו יודעים מה קו"רה כשצלף יורה במישהו מ-300 מטר על הגדר בעזה, ואחר כך גם לא נותנים לאיש הזה אישור יציאה מהרצועה, ובגלל זה אולי כורתים לו את הרגל והוא נשאר נכה לכל החיים".

מצוקה של ישראלים גם מו"ציאה ממך רגשות כאלה? או שלדעתך הסבל של הפלסטינים כה גדול שאינו בר השוואה?

"אפשר להיות רגשי לדברים גם בלי להשוות. במחאה ב-2011 מאוד התרגשתי. אתה הולך בתוך הפגנה ויש בזה אופטי"מיות, יש בזה אנרגיות. מצעד הגאווה בירושלים שהתחיל כשהייתי יו"ר הבית הפתוח. זה היה מפחיד ומרגש".

האם היה רגע שבו חשת בפ"חד בזמן התפקיד?

"צוק איתן הפחיד אותי. הר"גנו 500 ילדים פלסטינים בעזה ואנשים בישראל חיים עם הדבר הזה בשלום. אם היית שואלת אותי כמה שנים אחורה, לא הרבה שנים אחורה, אם דבר כזה יקרה כאן והאדמה לא תרעד — הייתי אומר לך: את מגזימה, את פסימית מדי. זה מעורר פלצות כי מה זה אומר לגבי מה שעשוי לקרות בעתיד?".

האם הכיבוש יסתיים?

"אני מקווה. קשה מאוד לדמיין את זה. אבל גם לדמיין שהמצב הזה יימשך עוד 50 שנה קשה לי, כי אני יודע כמה זוועה תהיה כרוכה בזה. לפני עשור ג'ו ביידן, כשהיה סגן נשיא ארה"ב, אמר בנאום בתל אביב: 'The status quo is not sustainable'. מאז התברר שזה לחלוטין sustainable, ואולי עוד להרבה שנים. רמת השכלול שהישראלים הגיעו אליה באיך למשטר את הפלס"טינים ולא לשלם על זה מחיר, היא רמה גבוהה מאוד של תחכום. חבר במשלחת מדרום אפריקה שביקרה פה כשהייתי באגודה לזכויות האזרח, אמר שאם האפריקנרים היו עושים לשחורים מה שהישראלים עושים לפלסטינים, אז משטר האפרטהייד היה עומד עד היום על כנו".

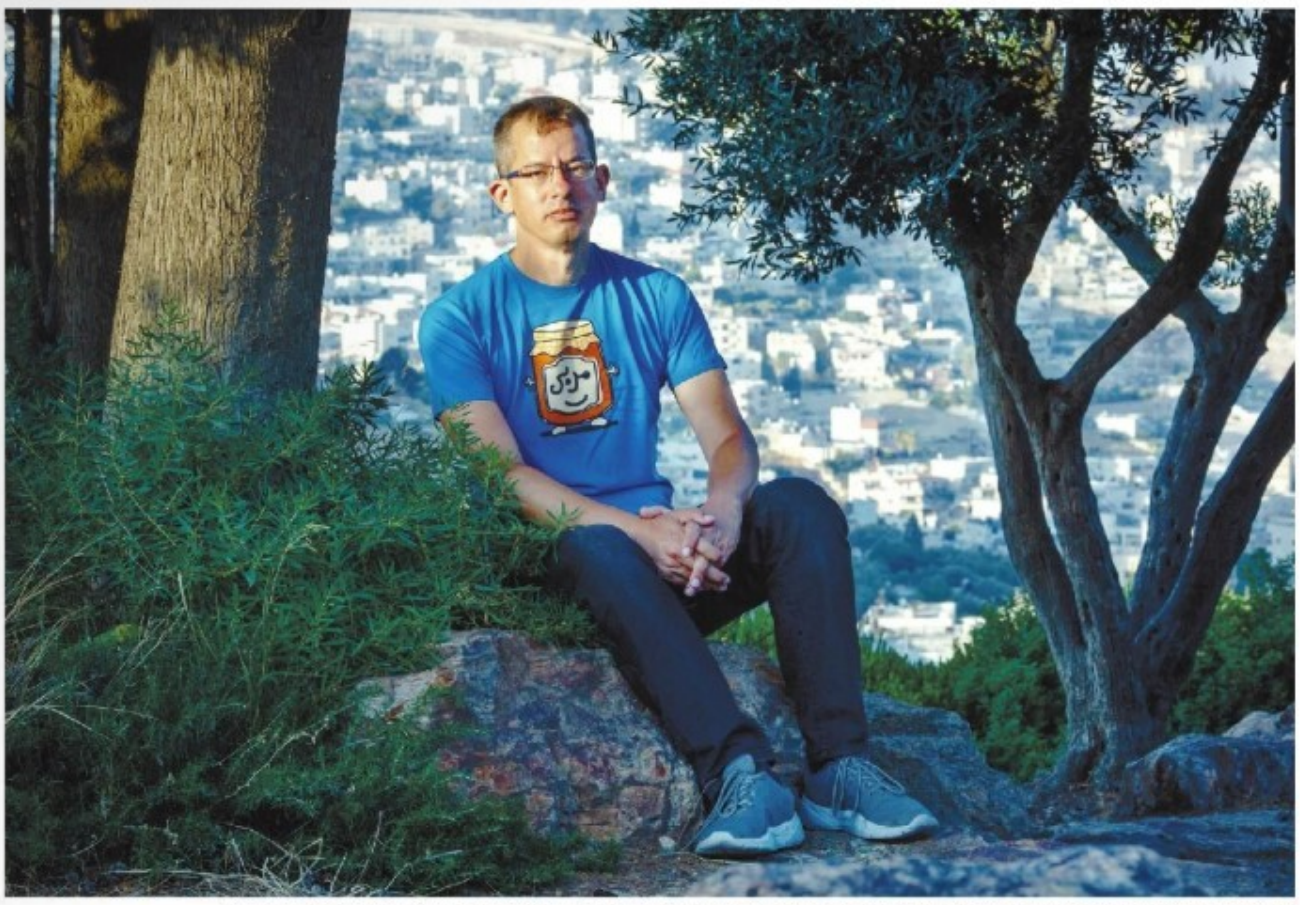

חגי אלעד בירושלים, בשבוע שעבר. "קשה לי לדמיין שהמצב הזה יימשך עוד 50 שנה, כי אני יודע כמה זוועה תהיה כרוכה בזה" צילום: אמיל סלמן

תומכי תנועת החרם מפגינים בת"א, ב"2017. אלעד: "אין לנו עמדה לגבי BDS" צילום: תומר אפלבאום

> **"הישראלים לא רוצים מצב אחר. הזכויות אצלנו, העליונות אצלנו, הכוח אצלנו"**

אתם לא יודעים שאתם כבר יודעים ערבית

קורס דיגיטלי לערבית מדוברת
הירשמו לקורס של "שפה ו" ותתחילו לדבר!
20% הנחה לקוראי הארץ

היכנסו ללינק: bit.ly/38lXTO9 או סרקו את ה-QR code, והכניסו את קוד ההנחה haaretz2020

שפה 1 לغة
safa1.co.il | 09-9560746